

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 21ης Δεκεμβρίου 2016*

«Προδικαστική παραπομπή — Οδηγία 2003/87/ΕΚ — Σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου — Υποχρέωση επιστροφής των δικαιωμάτων εκπομπής για τις πτήσεις μεταξύ των κρατών μελών της Ένωσης και των περισσοτέρων από τις τρίτες χώρες — Απόφαση 377/2013/ΕΕ — Άρθρο 1 — Προσωρινή παρέκκλιση — Αποκλεισμός των πτήσεων προς και από αεροδρόμια της Ελβετίας — Διαφορετική μεταχείριση μεταξύ τρίτων κρατών — Γενική αρχή της ίσης μεταχειρίσεως — Δεν έχει εφαρμογή»

Στην υπόθεση C-272/15,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) (εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας, τμήμα αστικών διαφορών, Ηνωμένο Βασίλειο), με απόφαση της 6ης Μαΐου 2015, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 8 Ιουνίου 2015, στο πλαίσιο της δίκης

Swiss International Air Lines AG

κατά

The Secretary of State for Energy and Climate Change,

Environment Agency,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους T. von Danwitz (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, E. Juhász, C. Vajda, K. Jürimäe και K. Λυκούργο, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: H. Saugmandsgaard Øe

γραμματέας: I. Illéssy, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 4ης Μαΐου 2016,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Swiss International Air Lines AG, εκπροσωπούμενη από τον J. Robinson και την M. Croft, solicitors, τον D. Piccinin, barrister, και τον M. Chamberlain, QC,
- ο Secretary of State for Energy and Climate Change, εκπροσωπούμενος από τον N. Cohen, barrister,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

- η Environment Agency, εκπροσωπούμενη από τον J. Welsh, solicitor,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον M. Holt, επικουρούμενο από τους R. Palmer και J. Holmes, barristers,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον P. Grasso, avvocato dello Stato,
- το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, εκπροσωπούμενο από τους J. Rodrigues, R. van de Westelaken και A. Tamás,
- το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκπροσωπούμενο από τις M. Simm και K. Michoel,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους K. Mifsud-Bonnici και E. White,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 19ης Ιουλίου 2016,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά το κύρος της αποφάσεως 377/2013/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Απριλίου 2013, για προσωρινή παρέκκλιση από την οδηγία 2003/87/ΕΚ σχετικά με τη θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Κοινότητας (ΕΕ 2013, L 113, σ. 1), σε συνάρτηση με τη γενική αρχή της ίσης μεταχειρίσεως και την ερμηνεία του άρθρου 340 ΣΛΕΕ.
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ, αφενός, της εταιρίας Swiss International Air Lines AG (στο εξής: Swiss International) και, αφετέρου, του Secretary of State for Energy and Climate Change (Υπουργού Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, Ηνωμένο Βασίλειο) και της Environment Agency (Υπηρεσίας Περιβάλλοντος, Ηνωμένο Βασίλειο), σχετικά με το κύρος της αποφάσεως 377/2013 και την αποζημίωση για τα δικαιώματα εκπομπής αερίων θερμοκηπίου που επέστρεψε η Swiss International για τις πτήσεις προς και από την Ελβετία οι οποίες πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του έτους 2012.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2003/87

- 3 Η οδηγία 2003/87/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Οκτωβρίου 2003, σχετικά με τη θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Κοινότητας και την τροποποίηση της οδηγίας 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2003, L 275, σ. 32),

όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2008/101/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 2008 (ΕΕ 2009, L 8, σ. 3, στο εξής: οδηγία 2003/87), ορίζει στο άρθρο 12, παράγραφος 2α, τα ακόλουθα:

«1. Τα εντεταλμένα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, το αργότερο στις 30 Απριλίου κάθε έτους, κάθε φορέας εκμετάλλευσης αεροσκαφών να παραδίδει αριθμό δικαιωμάτων που αντιστοιχεί στις συνολικές εκπομπές κατά τη διάρκεια του προηγούμενου ημερολογιακού έτους, όπως έχουν εξακριβωθεί σύμφωνα με το άρθρο 15, από αεροπορικές δραστηριότητες του παραρτήματος Ι τις οποίες άσκησε ο συγκεκριμένος φορέας εκμετάλλευσης αεροσκαφών. Τα κράτη μέλη μεριμνούν, στη συνέχεια, για την ακύρωση των δικαιωμάτων που παραδίδονται σύμφωνα με την παρούσα παράγραφο.»

4 Το άρθρο 16 της οδηγίας αυτής, που επιγράφεται «Κυρώσεις», έχει ως εξής:

«1. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τους κανόνες για τις κυρώσεις που επιβάλλονται σε περιπτώσεις παραβίασης των εθνικών διατάξεων οι οποίες θεσπίζονται βάσει της παρούσας οδηγίας, και λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσουν την εφαρμογή τους. Οι κυρώσεις πρέπει να είναι αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές. Τα κράτη μέλη κοινοποιούν τις διατάξεις αυτές στην Επιτροπή, κοινοποιώντας αμελλητί και κάθε τυχόν μεταγενέστερη τροποποίησή τους.»

2. Τα κράτη μέλη μεριμνούν για τη δημοσίευση των ονομάτων των φορέων εκμετάλλευσης και φορέων εκμετάλλευσης αεροσκαφών που έχουν παραβιάσει απαιτήσεις για την παράδοση επαρκών δικαιωμάτων δυνάμει της παρούσας οδηγίας.

3. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι κάθε φορέας εκμετάλλευσης και φορέας εκμετάλλευσης αεροσκαφών που δεν παραδίδει έως τις 30 Απριλίου κάθε έτους επαρκή δικαιώματα για την κάλυψη των εκπομπών κατά τη διάρκεια του προηγούμενου έτους υπόκειται στην καταβολή προστίμου για υπέρβαση εκπομπών. Το πρόστιμο ανέρχεται σε 100 ευρώ για κάθε τόνο εκπομπών ισοδύναμου διοξειδίου του άνθρακα για τον οποίο ο φορέας δεν παρέδωσε δικαιώματα. Η καταβολή του προστίμου δεν απαλλάσσει τον φορέα από την υποχρέωση να παραδώσει, κατά την επιστροφή δικαιωμάτων για το επόμενο ημερολογιακό έτος, δικαιώματα για ποσότητες εκπομπών ίσες με τις καθ' υπέρβαση εκπομπές.

[...]»

Η απόφαση 377/2013

5 Οι αιτιολογικές σκέψεις 4 έως 6 και 9 της αποφάσεως 377/2013 έχουν ως εξής:

«(4) Η διαπραγμάτευση όλων των συμφωνιών που η Ένωση συνάπτει με τρίτες χώρες στον τομέα της αεροπλοΐας θα πρέπει να αποσκοπεί στη διαφύλαξη της ευελιξίας της Ένωσης να αναλαμβάνει δράση αναφορικά με περιβαλλοντικά ζητήματα, μεταξύ άλλων μέτρα για τον μετριασμό των επιπτώσεων της αεροπλοΐας στην κλιματική αλλαγή.

(5) Έχει σημειωθεί πρόοδος στους κόλπους του Διεθνούς Οργανισμού Πολιτικής Αεροπορίας (ΔΟΠΑ) [ICAO] όσον αφορά την έγκριση, στην 38η σύνοδο της συνέλευσης του ΔΟΠΑ που θα λάβει χώρα από 24 Σεπτεμβρίου 2013 έως 4 Οκτωβρίου 2013, ενός παγκόσμιου πλαισίου με σκοπό την πολιτική μείωσης εκπομπών, η οποία διευκολύνει την εφαρμογή αγορακεντρικών μέτρων στις εκπομπές από τη διεθνή αεροπλοΐα, καθώς και την ανάπτυξη ενός παγκόσμιου αγορακεντρικού μέτρου (“ΠΑΜ”). Ένα τέτοιο πλαίσιο θα μπορούσε να συμβάλει σημαντικά στη μείωση των εκπομπών CO₂ σε εθνικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο.

(6) Προκειμένου να διευκολυνθεί η εν λόγω πρόοδος και να δοθεί ώθηση, είναι σκόπιμο να αναβληθεί η επιβολή υποχρεώσεων που έχουν γεννηθεί πριν από την 38η σύνοδο της συνέλευσης του ΔΟΠΑ και αφορούν τις πτήσεις προς και από αεροδρόμια που ευρίσκονται σε χώρες εκτός της Ένωσης και οι οποίες δεν είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ), σε εξαρτήσεις και εδάφη των κρατών του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) ή σε χώρες που έχουν υπογράψει συνθήκη προσχώρησης με την Ένωση. Συνεπώς, δεν θα πρέπει να αναλαμβάνεται δράση κατά των φορέων εκμετάλλευσης αεροσκαφών σε σχέση με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την [οδηγία 2003/87], σχετικά με την υποβολή εκθέσεων για εξακριβωμένες εκπομπές για τα ημερολογιακά έτη 2010, 2011 και 2012 και για την αντίστοιχη επιστροφή δικαιωμάτων για το 2012 από πτήσεις προς και από τα εν λόγω αεροδρόμια. Οι φορείς εκμετάλλευσης αεροσκαφών που επιθυμούν να συνεχίσουν να εκπληρώνουν τις εν λόγω υποχρεώσεις θα πρέπει να είναι σε θέση να το πράττουν.

[...]

(9) Η παρέκκλιση που προβλέπεται στην παρούσα απόφαση δεν θα πρέπει να επηρεάζει την ακεραιότητα του περιβάλλοντος και τον πρωταρχικό στόχο της νομοθεσίας της Ένωσης για την κλιματική αλλαγή ούτε να οδηγεί σε στρεβλώσεις του ανταγωνισμού. Ως εκ τούτου, και με σκοπό να διαφυλαχθεί ο πρωταρχικός στόχος της οδηγίας 2003/87/ΕΚ που αποτελεί μέρος του νομικού πλαισίου της Ένωσης για να υλοποιήσει την ανεξάρτητη δέσμευσή της να μειώσει τις εκπομπές της σε 20 % κάτω των επιπέδων του 1990 έως το 2020, η εν λόγω οδηγία θα πρέπει να συνεχίσει να εφαρμόζεται σε πτήσεις από ή προς αεροδρόμια στο έδαφος κράτους μέλους καθώς και σε πτήσεις από ή προς αεροδρόμια σε ορισμένες στενά συνδεδεμένες ή σχετιζόμενες περιοχές ή χώρες εκτός της Ένωσης.»

6 Το άρθρο 1 της αποφάσεως αυτής ορίζει τα ακόλουθα:

«Κατά παρέκκλιση από το άρθρο 16 της [οδηγίας 2003/87], τα κράτη μέλη δεν αναλαμβάνουν δράση κατά των φορέων εκμετάλλευσης αεροσκαφών όσον αφορά τις υποχρεώσεις οι οποίες ορίζονται στο άρθρο 12, παράγραφος 2α, και στο άρθρο 14, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας για τα ημερολογιακά έτη 2010, 2011 και 2012 σε σχέση με τη δραστηριότητα προς και από αεροδρόμια που ευρίσκονται σε χώρες εκτός της Ένωσης που δεν είναι μέλη της ΕΖΕΣ, σε εξαρτήσεις και εδάφη των κρατών του ΕΟΧ ή σε χώρες που έχουν υπογράψει συνθήκη προσχώρησης με την Ένωση, εάν στους εν λόγω φορείς εκμετάλλευσης αεροσκαφών δεν έχουν χορηγηθεί δωρεάν δικαιώματα για τέτοια δραστηριότητα όσον αφορά το 2012 ή, εφόσον έχουν χορηγηθεί τέτοια δικαιώματα, έχουν επιστρέψει, έως την τριακοστή ημέρα μετά την έναρξη της ισχύος της παρούσας απόφασης, σε κράτη μέλη για ακύρωση έναν αριθμό δικαιωμάτων αεροπλοΐας του 2012 ο οποίος αντιστοιχεί στο μερίδιο των εξακριβωμένων τονοχλιομέτρων της εν λόγω δραστηριότητας κατά το έτος αναφοράς 2010.»

7 Σύμφωνα με το άρθρο 6 της εν λόγω αποφάσεως, αυτή αρχίζει να ισχύει την ημέρα της δημοσίευσής της στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, ήτοι στις 25 Απριλίου 2013, και εφαρμόζεται από τις 24 Απριλίου 2013.

Το δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου

8 Με την Greenhouse Gas Emissions Trading Scheme (Amendment) Regulations 2013 (νομοθετική πράξη του 2013 περί τροποποίησης των κανονισμών εφαρμογής του συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου), ο Υπουργός Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής τροποποίησε την εθνική ρύθμιση περί του συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου, ώστε να καταστεί σύμφωνη προς την απόφαση 377/2013.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 9 Η Swiss International είναι αεροπορική εταιρία με έδρα την Ελβετία.
- 10 Για το έτος 2012, η εταιρία αυτή απέκτησε, δωρεάν και έναντι τιμήματος, ορισμένο αριθμό δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου. Επέστρεψε τα δικαιώματα που αντιστοιχούσαν στις εκπομπές που προέρχονταν από πτήσεις μεταξύ των κρατών μελών του ΕΟΧ και της Ελβετίας, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του έτους αυτού.
- 11 Η Swiss International άσκησε προσφυγή ενώπιον του High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court) (ανώτερου δικαστηρίου Αγγλίας και Ουαλίας, τμήμα διοικητικών διαφορών, Ηνωμένο Βασίλειο), ζητώντας, αφενός, την ακύρωση της επίδικης στην κύρια δίκη εθνικής ρυθμίσεως με την αιτιολογία ότι ο αποκλεισμός των πτήσεων προς και από την Ελβετία από τη δυνατότητα υπαγωγής στην παρέκκλιση από τους κανόνες της οδηγίας 2003/87 που προβλέπεται από την εν λόγω ρύθμιση, η οποία θέτει σε εφαρμογή την απόφαση 377/2013, παραβιάζει τη γενική αρχή της ίσης μεταχειρίσεως.
- 12 Αφετέρου, η Swiss International ζήτησε την ακύρωση της επιστροφής των δικαιωμάτων στην οποία προέβη για τις πτήσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του έτους 2012 μεταξύ των κρατών μελών του ΕΟΧ και της Ελβετίας. Επικουρικώς, ζήτησε οικονομική αντιστάθμιση για την αξία των επιστραφέντων δικαιωμάτων που είχε αποκτήσει έναντι τιμήματος ή οποιαδήποτε άλλη πρόσφορη αποζημίωση.
- 13 Κατόπιν της απορρίψεως της εν λόγω προσφυγής, η Swiss International άσκησε έφεση ενώπιον του Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) (εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας, τμήμα αστικών διαφορών). Ενώπιον του δικαστηρίου αυτού οι διάδικοι της κύριας δίκης έλαβαν θέση, μεταξύ άλλων, επί του αιτήματος ακυρώσεως της επίμαχης στην κύρια δίκη εθνικής ρυθμίσεως. Συναφώς, η Swiss International υποστήριξε ότι η απόφαση 377/2013 είναι αντίθετη προς την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, καθόσον αποκλείει τις πτήσεις μεταξύ των κρατών μελών του ΕΟΧ και της Ελβετίας από τη δυνατότητα υπαγωγής στην προβλεπόμενη από τις διατάξεις της οδηγίας 2003/87 παρέκκλιση που θεσπίστηκε για τις πτήσεις με προορισμό ή με προέλευση σχεδόν κάθε άλλη τρίτη χώρα.
- 14 Καίτοι το Δικαστήριο έχει κρίνει, με τις αποφάσεις της 22ας Ιανουαρίου 1976, Balkan-Import-Export (55/75, EU:C:1976:8), της 28ης Οκτωβρίου 1982, Faust κατά Επιτροπής (52/81, EU:C:1982:369), και της 10ης Μαρτίου 1998, Γερμανία κατά Συμβουλίου (C-122/95, EU:C:1998:94), ότι η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως δεν εφαρμόζεται από κάθε άποψη όταν η Ένωση προβαίνει σε διαφορετική μεταχείριση μεταξύ τρίτων χωρών στις εξωτερικές της σχέσεις, η νομολογία αυτή συνιστά περιορισμένη εξαίρεση από την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, αφορώσα αποκλειστικά τις καταστάσεις στις οποίες η Ένωση έχει ασκήσει τις αρμοδιότητές της στον τομέα της εξωτερικής δράσεως, ιδίως με τη σύναψη διεθνούς συμφωνίας δικαιολογούσας τη διαφορετική μεταχείριση μεταξύ τρίτων χωρών. Προκειμένου όμως περί της επίμαχης στην κύρια δίκη διαφορετικής μεταχειρίσεως των πτήσεων προς ή από την Ελβετία, δεν υφίσταται τέτοια διεθνής συμφωνία ή άλλη πράξη της Ένωσης στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων.
- 15 Η ως άνω διαφορετική μεταχείριση δεν δικαιολογείται ούτε για άλλους λόγους. Μεταξύ άλλων, δεν μπορεί να δικαιολογηθεί από τη γεωγραφική εγγύτητα της Ελβετίας προς την Ένωση. Δεδομένου ότι η παρέκκλιση την οποία προβλέπει η απόφαση 377/2013 καλύπτει μόνον τις πτήσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του έτους 2012 πριν από την έκδοση της αποφάσεως αυτής, η εφαρμογή της και στις πτήσεις προς και από την Ελβετία δεν θα μπορούσε να νοθεύσει τον ανταγωνισμό. Όσον αφορά τον σκοπό της αποφάσεως αυτής να μη θιγεί η μονομερής δέσμευση της Ένωσης προς μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου μέχρι το 2020, η Swiss International υπογράμμισε ότι η Ελβετική Συνομοσπονδία δεν μετέχει στην εν λόγω μονομερή δέσμευση.

- 16 Ο Υπουργός Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής καθώς και η Υπηρεσία Περιβάλλοντος αντέκρουσαν την ως άνω επιχειρηματολογία. Υποστήριξαν ότι η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως δεν έχει εφαρμογή στη διαφορετική μεταχείριση που προβλέπει η απόφαση 377/2013 μεταξύ τρίτων χωρών προκειμένου να διευκολύνει τις διεθνείς διαπραγματεύσεις σε επίπεδο του ICAO. Επιπλέον, ακόμα και αν ισχύει η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, ο νομοθέτης της Ένωσης δεν υπερέβη τα όρια της διακριτικής του ευχέρειας παραλείποντας να επεκτείνει την προσωρινή παρέκκλιση την οποία προέβλεπε η απόφαση αυτή στις τρίτες χώρες που έχουν στενούς δεσμούς με την Ένωση ή είναι συνδεδεμένες με αυτήν, όπως η Ελβετική Συνομοσπονδία.
- 17 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) (εφετείο Αγγλίας και Ουαλίας, τμήμα αστικών διαφορών) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Αντιβαίνει η απόφαση 377/2013 προς την ισχύουσα στο δίκαιο της Ένωσης γενική αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, καθόσον αναστέλλει τις απαιτήσεις παραδόσεως εκπομπών που επιβάλλει η [οδηγία 2003/87], όσον αφορά τις πτήσεις μεταξύ [χωρών του ΕΟΧ] και σχεδόν όλων των χωρών που δεν ανήκουν στον ΕΟΧ, πλην όμως δεν επεκτείνει την αναστολή αυτή σε πτήσεις μεταξύ χωρών του ΕΟΧ και της Ελβετίας;
- 2) Αν ναι, ποια μέτρα ένδικης προστασίας διαθέτει αιτών που βρίσκεται στη θέση της Swiss International, η οποία παρέδωσε τα δικαιώματα εκπομπών για τις πτήσεις που εκτελέστηκαν το έτος 2012 μεταξύ των κρατών του ΕΟΧ και της Ελβετίας, για την επαναφορά του στην κατάσταση στην οποία θα βρισκόταν αν δεν εξαιρούνταν από την εν λόγω αναστολή οι πτήσεις μεταξύ των κρατών του ΕΟΧ και της Ελβετίας; Ειδικότερα:
- α) Πρέπει να διορθωθεί το σχετικό μητρώο ούτως ώστε να περιλαμβάνει μικρότερο αριθμό δικαιωμάτων τον οποίο ένας τέτοιος αιτών θα έπρεπε να παραδώσει αν οι πτήσεις προς ή από την Ελβετία περιλαμβάνονταν στην αναστολή;
- β) Αν ναι, σε ποιες ενέργειες (αν όντως υπάρχει σχετική δυνατότητα) πρέπει να προβούν οι αρμόδιες εθνικές αρχές και/ή τα εθνικά δικαστήρια προκειμένου να διασφαλίσουν ότι τα επιπλέον δικαιώματα που παραδόθηκαν θα επιστραφούν στον εν λόγω αιτούντα;
- γ) Νομιμοποιείται ο εν λόγω αιτών να ζητήσει αποζημίωση από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο δυνάμει του άρθρου 340 της ΣΛΕΕ για κάθε ζημία την οποία υπέστη επειδή παρέδωσε επιπλέον δικαιώματα λόγω της αποφάσεως 377/2013;
- δ) Πρέπει να χορηγηθεί στον εν λόγω αιτούντα κάποια άλλη μορφή αποζημιώσεως και, αν ναι, ποια είναι αυτή;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 18 Με το πρώτο του ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο, κατ' ουσίαν, να εξετάσει το κύρος της αποφάσεως 377/2013 από πλευράς της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, καθόσον η προσωρινή παρέκκλιση την οποία προβλέπει το άρθρο 1 της αποφάσεως αυτής από τις απαιτήσεις που απορρέουν από το άρθρο 12, παράγραφος 2α, και από το άρθρο 16 της οδηγίας 2003/87, ως προς την επιστροφή των δικαιωμάτων εκπομπών θερμοκηπίου για τις πτήσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του έτους 2012 μεταξύ των κρατών μελών της Ένωσης και των περισσότερων από τις τρίτες χώρες, δεν έχει εφαρμογή, ιδίως, για τις πτήσεις προς και από αεροδρόμια της Ελβετίας.

- 19 Το άρθρο 1 της αποφάσεως 377/2013 εισάγει διάκριση μεταξύ διαφόρων πτήσεων προς ή από τρίτες χώρες, διάκριση η οποία στηρίζεται αποκλειστικά στη χώρα προορισμού ή προελεύσεως των εν λόγω πτήσεων η οποία βρίσκεται εκτός της Ένωσης. Η διάκριση αυτή συνεπάγεται, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 36 των προτάσεών του, διαφορετική μεταχείριση μεταξύ τρίτων χωρών.
- 20 Δεδομένου ότι το Δικαστήριο ερωτάται επί του κύρους της αποφάσεως 377/2013 από πλευράς της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, η οποία κατοχυρώνεται πλέον στα άρθρα 20 και 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ανακύπτει το ζήτημα αν η διαφορετική μεταχείριση μεταξύ τρίτων χωρών καλύπτεται από την ως άνω αρχή.
- 21 Συναφώς, πρέπει να σημειωθεί ότι οι εσωτερικές πολιτικές της Ένωσης όσον αφορά τις εξωτερικές τους πτυχές περιλαμβάνονται μεταξύ των αρμοδιοτήτων της στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων (βλ., κατ' αναλογία, όσον αφορά πράξη στον τομέα της εσωτερικής αγοράς και της κοινής γεωργικής πολιτικής, απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 1976, *Balkan-Import-Export*, 55/75, EU:C:1976:8, σκέψη 14).
- 22 Η απόφαση 377/2013 αποτελεί μέρος μέτρων ληφθέντων στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της Ένωσης στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων. Πράγματι, η απόφαση αυτή, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 5 και 6 αυτής, αποσκοπεί να διευκολύνει τη σύναψη διεθνούς συμφωνίας στο πλαίσιο του ICAO σχετικά με την εφαρμογή μέτρων στηριζόμενων στην αγορά των εκπομπών που προκαλούνται από τη διεθνή αεροπλοΐα, εκδόθηκε δε δυνάμει της εξωτερικής αρμοδιότητας στον τομέα του περιβάλλοντος που προκύπτει από το άρθρο 192, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 191, παράγραφος 1, τέταρτη περίπτωση, της Συνθήκης αυτής.
- 23 Ωστόσο, ο χειρισμός των εξωτερικών σχέσεων περιλαμβάνει ευρεία κλίμακα μέτρων, τα οποία δεν περιορίζονται σε μέτρα λαμβανόμενα έναντι του συνόλου των τρίτων χωρών, οπότε μπορούν να αφορούν επίσης μία ή περισσότερες τρίτες χώρες.
- 24 Τα θεσμικά και άλλα όργανα της Ένωσης έχουν, στο πλαίσιο των εξωτερικών σχέσεων, ευρεία δυνατότητα λήψεως πολιτικών αποφάσεων. Πράγματι, όπως επισήμαναν το Ηνωμένο Βασίλειο, το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο στο πλαίσιο της ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασίας, οι εξωτερικές σχέσεις συνεπάγονται κατ' ανάγκην επιλογές πολιτικής φύσεως. Κατά συνέπεια, η Ένωση πρέπει να είναι σε θέση να προβαίνει σε πολιτικές επιλογές και να διακρίνει, σε συνάρτηση με τους σκοπούς που επιδιώκει, μεταξύ των τρίτων χωρών, χωρίς να υποχρεούται να εξασφαλίζει ίση μεταχείριση έναντι όλων των ως άνω χωρών. Επομένως, η εκ μέρους των θεσμικών και λοιπών οργάνων της Ένωσης άσκηση προνομίων εξωτερικής πολιτικής μπορεί να έχει ως συνέπεια να τυγχάνει μια τρίτη χώρα διαφορετικής μεταχειρίσεως σε σχέση με άλλες τρίτες χώρες.
- 25 Συναφώς, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι το δικαίωμα της Ένωσης δεν καθιερώνει καμία ρητή υποχρέωση της Ένωσης να επιφυλάσσει ίση μεταχείριση στο σύνολο των τρίτων χωρών. Όπως παρατήρησε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 65 των προτάσεών του, το δημόσιο διεθνές δίκαιο δεν περιλαμβάνει γενική αρχή ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ των τρίτων χωρών. Επομένως, αφού η εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως των τρίτων χωρών θα περιόριζε μονομερώς τις δυνατότητες δράσεως της Ένωσης σε διεθνές επίπεδο, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι η Ένωση αναγνωρίζει μια τέτοια απαίτηση όταν δεν υφίσταται ρητή πρόβλεψη των Συνθηκών σχετική με την ίση μεταχείριση των τρίτων χωρών.
- 26 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, δεν υπάρχει στη Συνθήκη ΛΕΕ γενική αρχή που να υποχρεώνει την Ένωση να εξασφαλίζει από όλες τις απόψεις, στις εξωτερικές σχέσεις της, ίση μεταχείριση στις διάφορες τρίτες χώρες, οι δε επιχειρηματίες εν πάση περιπτώσει δεν μπορούν βασιμώς να επικαλεστούν την ύπαρξη μιας τέτοιας αρχής (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 22ας Ιανουαρίου 1976, *Balkan-Import-Export*, 55/75, EU:C:1976:8, σκέψη 14, της 28ης Οκτωβρίου 1982, *Faust κατά Επιτροπής*, 52/81, EU:C:1982:369, σκέψη 25, της 10ης Μαρτίου 1998, *Γερμανία κατά Συμβουλίου*, C-122/95, EU:C:1998:94, σκέψη 56, και της 10ης Μαρτίου 1998, *T. Port*, C-364/95 και C-365/95, EU:C:1998:95, σκέψη 76).

- 27 Η Swiss International, όμως, υποστηρίζει ότι η νομολογία αυτή απλώς εισάγει μια περιορισμένη εξαίρεση από την αρχή της ίσης μεταχείρισεως. Η εν λόγω εξαίρεση έχει εφαρμογή αποκλειστικά στις καταστάσεις στις οποίες η Ένωση έχει ασκήσει τις αρμοδιότητές της στον τομέα της εξωτερικής δράσεως, ιδίως με τη σύναψη διεθνούς συμφωνίας που να δικαιολογεί τη διαφορετική μεταχείριση μεταξύ τρίτων χωρών. Ωστόσο, στην περίπτωση της αποφάσεως 377/2013, που εκδόθηκε προς διευκόλυνση της συνάψεως της διεθνούς συμφωνίας στο πλαίσιο του ICAO, δεν υφίσταται τέτοια εξωτερική δράση, οπότε η διαφορετική μεταχείριση που προκύπτει από την απόφαση αυτή θα έπρεπε να δικαιολογείται αντικειμενικά.
- 28 Συναφώς, πρέπει να σημειωθεί ότι, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η Swiss International, η εν λόγω νομολογία δεν μπορεί να εκληφθεί υπό την έννοια ότι επιβάλλει, καταρχήν, την τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισεως στις σχέσεις της Ένωσης με τρίτες χώρες.
- 29 Αντιθέτως μάλιστα, η έννοια της νομολογίας που παρατίθεται στη σκέψη 25 της παρούσας αποφάσεως είναι ότι απαλλάσσει τα θεσμικά και άλλα όργανα της Ένωσης από την υποχρέωση τηρήσεως της αρχής της ίσης μεταχείρισεως έναντι των τρίτων χωρών, προκειμένου να διαφυλάξει τη δυνατότητα πολιτικής δράσεώς τους σε διεθνές επίπεδο. Ειδικότερα, το Δικαστήριο έχει δεχθεί, γενικά, ότι η διαφορετική μεταχείριση μεταξύ τρίτων χωρών δεν είναι αντίθετη προς το δίκαιο της Ένωσης, τονίζοντας την έλλειψη κάθε υποχρεώσεως ισότιμης μεταχείρισεως των τρίτων χωρών (βλ., επ' αυτού, αποφάσεις της 28ης Οκτωβρίου 1982, Faust κατά Επιτροπής, 52/81, EU:C:1982:369, σκέψεις 25 και 27 της 10ης Μαρτίου 1998, Γερμανία κατά Συμβουλίου, C-122/95, EU:C:1998:94, σκέψη 56, καθώς και της 10ης Μαρτίου 1998, T. Port, C-364/95 και C-365/95, EU:C:1998:95, σκέψη 76).
- 30 Η μη εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισεως στις σχέσεις της Ένωσης με τρίτες χώρες επιβεβαιώνεται από τον τρόπο με τον οποίο το Δικαστήριο εφαρμόζει τη νομολογιακή αρχή που υπομνήσθηκε στη σκέψη 26 της παρούσας αποφάσεως. Έτσι, με την απόφαση της 28ης Οκτωβρίου 1982, Faust κατά Επιτροπής (52/81, EU:C:1982:369, σκέψη 25), το Δικαστήριο περιορίστηκε να διαπιστώσει ότι η διαφορετική μεταχείριση ορισμένων εισαγωγών απέρρευε από διαφορετική μεταχείριση μεταξύ τρίτων χωρών, συνάγοντας ότι η ως άνω διαφορετική μεταχείριση δεν ήταν αντίθετη προς το δίκαιο της Ένωσης. Ομοίως, το Δικαστήριο έκρινε ότι η διαφορετική μεταχείριση επιχειρηματιών που εμπορεύονται προϊόντα καταγωγής τρίτων χωρών, η οποία ήταν αυτόματη συνέπεια μιας διαφορετικής μεταχείρισεως μεταξύ τρίτων χωρών, δεν αντέβαινε στη γενική αρχή της ίσης μεταχείρισεως (βλ. αποφάσεις της 10ης Μαρτίου 1998, Γερμανία κατά Συμβουλίου, C-122/95, EU:C:1998:94, σκέψεις 56 έως 58, και της 10ης Μαρτίου 1998, T. Port, C-364/95 και C-365/95, EU:C:1998:95, σκέψεις 76 και 77).
- 31 Ναι μεν το Δικαστήριο προέβη, στη σκέψη 15 της αποφάσεως της 22ας Ιανουαρίου 1976, Balkan-Import-Export (55/75, EU:C:1976:8), σε εξέταση της συγκρισιμότητας των βουλγαρικών και των ελβετικών τυριών, πρέπει όμως να γίνει δεκτό, όπως επισήμανε το Κοινοβούλιο με τις παρατηρήσεις του στο Δικαστήριο, ότι η ως άνω εξέταση πραγματοποιήθηκε ως εκ περισσού και, επομένως, δεν μπορεί να κλονίσει τη διαπίστωση που περιλαμβάνεται στη σκέψη 14 της αποφάσεως αυτής κατά την οποία η αρχή της ίσης μεταχείρισεως δεν έχει εφαρμογή στις σχέσεις της Ένωσης με τρίτες χώρες.
- 32 Εξ αυτού προκύπτει ότι, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η Swiss International, η νομολογία που παρατίθεται στη σκέψη 26 της παρούσας αποφάσεως δεν εισάγει «εξαίρεση» από την αρχή της ίσης μεταχείρισεως, η οποία θα έπρεπε να ερμηνεύεται στενά.
- 33 Επιπλέον, η νομολογία αυτή δεν περιορίζεται σε καταστάσεις που προϋποθέτουν την προηγούμενη άσκηση εξωτερικών αρμοδιοτήτων της Ένωσης με εξωτερική δράση, όπως είναι μια διεθνής συμφωνία, αλλά αφορά διαφορετική μεταχείριση μεταξύ τρίτων χωρών η οποία εκτείνεται επίσης σε μονομερή μέτρα της Ένωσης που αποσκοπούν στη διευκόλυνση της συνάψεως διεθνούς συμφωνίας, όπως είναι η απόφαση 377/2013.

- 34 Πράγματι, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η Swiss International, το Δικαστήριο εφάρμοσε την εν λόγω νομολογία και σε περιπτώσεις όπου η διαφορετική μεταχείριση μεταξύ τρίτων χωρών δεν απέρρευε από την προγενέστερη άσκηση των εξωτερικών αρμοδιοτήτων της Ένωσης, ιδίως με την εκ μέρους της Ένωσης σύναψη διεθνούς συμφωνίας. Ειδικότερα, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 28ης Οκτωβρίου 1982, Faust κατά Επιτροπής (52/81, EU:C:1982:369), η διαφορετική μεταχείριση μεταξύ των εμπλεκόμενων τρίτων χωρών απέρρευε όχι από διεθνή συμφωνία συναφθείσα από την Ένωση, αλλά από κανονιστική ρύθμιση η οποία ανέστειλλε μονομερώς τη χορήγηση πιστοποιητικών εισαγωγής ορισμένων προϊόντων προερχόμενων από όλες τις τρίτες χώρες, με εξαίρεση εκείνες τις τρίτες χώρες που μπορούσαν να βεβαιώσουν ότι οι εξαγωγές των σχετικών προϊόντων προς την Ένωση δεν υπερέβαιναν ορισμένες ποσότητες.
- 35 Επομένως, η διαφορετική μεταχείριση μεταξύ τρίτων χωρών στο πλαίσιο των εξωτερικών σχέσεων της Ένωσης την οποία εισάγει το άρθρο 1 της αποφάσεως 377/2013 δεν καλύπτεται από την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως.
- 36 Υπό τις συνθήκες αυτές, προκειμένου να δοθεί απάντηση στο πρώτο ερώτημα, δεν απαιτείται να εξεταστεί αν μια τέτοια διαφορετική μεταχείριση μπορεί να δικαιολογείται αντικειμενικά.
- 37 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι από την από πλευράς της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως εξέταση της αποφάσεως 377/2013 δεν προέκυψε κανένα στοιχείο ικανό να θίξει το κύρος της αποφάσεως αυτής, καθόσον η προσωρινή παρέκκλιση την οποία προβλέπει το άρθρο 1 της αποφάσεως από τις απαιτήσεις που απορρέουν από το άρθρο 12, παράγραφος 2α, και το άρθρο 16 της οδηγίας 2003/87, όσον αφορά την επιστροφή των δικαιωμάτων εκπομπών θερμοκηπίου για τις πτήσεις οι οποίες πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του έτους 2012 μεταξύ των κρατών μελών της Ένωσης και των περισσότερων από τις τρίτες χώρες, δεν έχει εφαρμογή, ιδίως, για τις πτήσεις προς και από αεροδρόμια της Ελβετίας.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

- 38 Λαμβανομένης υπόψη της απαντήσεως που δόθηκε στο πρώτο ερώτημα, παρέλκει η εξέταση του δευτέρου ερωτήματος.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 39 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαινεται:

Από την από πλευράς της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως εξέταση της αποφάσεως 377/2013/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Απριλίου 2013, για προσωρινή παρέκκλιση από την οδηγία 2003/87/ΕΚ, σχετικά με τη θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Κοινότητας, δεν προέκυψε κανένα στοιχείο ικανό να θίξει το κύρος της αποφάσεως αυτής, καθόσον η προσωρινή παρέκκλιση την οποία προβλέπει το άρθρο 1 της αποφάσεως από τις απαιτήσεις που απορρέουν από το άρθρο 12, παράγραφος 2α, και το άρθρο 16 της οδηγίας 2003/87/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Οκτωβρίου 2003, σχετικά με τη θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Κοινότητας και την τροποποίηση της οδηγίας 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2008/101/ΕΚ, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 2008,

όσον αφορά την επιστροφή των δικαιωμάτων εκπομπών θερμοκηπίου για τις πτήσεις οι οποίες πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια του έτους 2012 μεταξύ των κρατών μελών της Ένωσης και των περισσότερων από τις τρίτες χώρες, δεν έχει εφαρμογή, ιδίως, για τις πτήσεις προς και από αεροδρόμια της Ελβετίας.

(υπογραφές)